

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

INSTITUTUL DE FILOLOGIE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 811.135.1'373.46:502/504 (043.3)

MACOVEI DORINA

**TERMINOLOGIA ECOLOGICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ.
ANALIZĂ LEXICAL-FUNCȚIONALĂ**

**SPECIALITATEA: 621.04 – LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE;
TERMINOLOGIE ȘI LIMBAJE SPECIALIZATE;
TRADUCTOLOGIE (LIMBA ROMÂNĂ)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul Sectorului de lexicologie și lexicografie și al sectorului de standardizare și unificare a terminologiilor tehnico-științifice ale Institutului de Filologie

Conducător științific: HANGANU Aurelia, dr. hab. în filologie, conf. univ.

Consultant științific: MANOLACHE Constantin, dr. hab. în științe politice, conf. univ.

Referenți oficiali:

DRUȚĂ Inga, dr. hab. în filologie, conf. cerc. (Institutul de Filologie al MECC)

CEPRAGA Lucia, dr. în filologie, conf. univ. (Academia de Studii Economice a Moldovei)

Componența consiliului științific specializat:

BAHNARU Vasile, președinte, dr. hab. în filologie, prof. univ.

RĂILEANU Viorica, secretar științific, dr. în filologie, conf. cerc.

ZBANȚ Ludmila, dr. hab. în filologie, prof. univ.

CONSTANTINOVICI Elena, dr. hab. în filologie, prof. univ.

SAVIN Angela, dr. hab. în filologie, conf. univ.

VOLOȘCIUC Leonid, dr. hab. în biologie, prof. cerc.

BUTUC Marin, dr. în filologie, conf. cerc.

Suținerea tezei va avea loc la 7 septembrie, ora 14.00 în cadrul ședinței Consiliului Științific Specializat D 19.621.04-06 din cadrul Institutului de Filologie al MECC (or. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.1, Institutul de Filologie, et. 4, sala 408).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Științifică Centrală a MECC și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 6 august 2018.

**Secretar științific al Consiliului Științific
Specializat, dr. în filologie**

Viorica Răileanu

Conducător științific, dr. hab în filologie

Aurelia Hanganu

Consultant științific, dr. hab. în științe politice

Constantin Manolache

Autor

Dorina Macovei

© Macovei Dorina, 2018

Actualitatea temei

Cercetarea terminologiilor de specialitate este motivată de „explozia de informații” – o creștere neobișnuit de rapidă a fluxului de informații științifice, social-politice și din domeniul producției. La rândul ei, această modernizare generează schimbări în materialul de limbă care îl reprezintă. De la începutul anilor '90 ai sec. al XX-lea, în lingvistica românească și, mai cu seamă, în cea basarabeană se manifestă din plin tendința de studiere multilaterală a vocabularului de specialitate. Până în prezent, au fost elaborate studii referitoare la multe terminologii de specialitate: economică, arta militară, medicină etc.

Actualmente, în limba română atestăm utilizarea tot mai frecventă a unor noțiuni ca: *politică ecologică, asigurare ecologică, jurnalism ecologic, etică ecologică* etc. În condițiile dezvoltării diferitor domenii ale ecologiei are loc acumularea materialului lexical, care, drept urmare a proceselor lingvistice, se constituie în sisteme terminologice. În această situație apare necesitatea de a utiliza termeni specifici pentru a denumi noțiunile ecologice. O cercetare specială a terminologiei ecologice oferă posibilitatea de a prezenta materialul lexical sub forma unui sistem organizat, care să corespundă dezvoltării științei ecologice moderne.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul cercetării constă în analiza lingvistică a terminologiei ecologice românești: mecanismul de formare a termenilor ecologici, procesul și filierele de pătrundere a termenilor noi și relațiile semantice care se pot stabili între termenii ecologici.

Obiectivele principale urmărite în procesul cercetării sunt:

- A analiza termenul ecologic ca element de bază al terminologiei ecologice;
- A reliefa relațiile dintre termen, definiție, concept cu referire la domeniul ecologiei;
- A stabili raporturile și delimitările dintre limbajul ecologic și limba comună;
- A identifica criteriile ce stau la baza clasificării termenilor ecologici;
- A clasifica termenii ecologici aplicând diverse taxonomii;
- A analiza și descrie modalitățile de formare a sistemului terminologic al ecologiei;
- A identifica și analiza procesul de penetrare a cuvintelor din limba comună în limbajul terminologic al ecologiei;
- A examina coraportul dintre internaționalizarea și naționalizarea sistemului terminologic din ecologie.
- A elucida fenomenul migrării termenilor din alte limbaje specializate în limbajul ecologic;
- A stabili relațiile semantice între termenii ecologici în sistem;

- A explica fenomenele de terminologizare și determinologizare a lexicului ecologic și a delimita cauzele care le generează.

Metodologia cercetării științifice pentru tratarea subiectului lucrării noastre se bazează pe lucrările savanților cu renume din domeniul lingvisticii generale, a lexicologiei și a terminologiei. Sistemul terminologic este discutat în lucrările mai multor specialiști terminologi din domeniu, cum ar fi: Maria Teresa Cabré, Gabriel Otman, Jennifer Draskau, Juan C. Sager, Harold Somers, Aurelia Bălan-Mihailovici, Angela Bidu-Vrănceanu, Georgeta Ciobanu, Mariana Pitar, Alexandra Superanskaia, Ileana Busuioc, Petru Zugun, Alexandru Graur, Mioara Avram, Serghei Șelov etc.

În Republica Moldova, probleme de terminologie au fost abordate în special de către specialiștii din domeniul lexicologiei: Nicolae Corlăteanu, Silviu Berejan, Vasile Bahnaru, Ana Vulpe, Inga Druță, Ion Melniciuc, Ana Guțu, Ludmila Hometkovski, Lucia Cepraga, Sofia Sulac etc.

Pentru analiza practică am extras materialul factual din surse constituind texte ecologice: dicționare – *Enciclopedie de ecologie*, 2010 (autor Ion Dediu), *Dicționar poliglot de chimie ecologică*, 2012 (autor Gheorghe Duca), *Axiomatica. Principiile și legile ecologiei*, 2010 (autor Ion Dediu), *Tezaurul terminologic al ecologiei*, 2010 (autor Ion Dediu); reviste – *Mediul ambiant*, *Buletin ecologic*; articole, documente și pagini electronice etc.

În procesul de cercetare s-a recurs la **metodele tradiționale**, practicate în lingvistica actuală, care corespund obiectului de studiu: metoda comparativ-istorică, care ne dă posibilitatea de a explica legătura terminologiei ecologice românești cu cea din alte limbi, cauzele dezvoltării lor paralele, diferențierea și influența altor limbi asupra sistemului terminologic românesc; metoda descriptivă – folosită în prezentarea materialului factual în baza observațiilor; metoda analizei lexico-semantice – utilizată cu scopul de a elucida trăsăturile semantice și lexicale, metoda distribuțională – în studierea proprietății elementelor terminologice în diferite contexte, în diverse manifestări combinatorii (sintagmatice) și relații cu alte cuvinte; metoda analizei în constituenți imediați – în urma căreia se stabilesc modele de structură ale termenilor; analiza funcțională – descrierea caracterelor relevante pentru funcțiunea comunicativă a termenilor.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei. Lucrarea noastră se remarcă prin faptul că are ca obiect de studiu cercetarea in extenso a particularităților lexico-funcționale ale terminologiei ecologice. Unele aspecte ale terminologiei ecologice încă nu a fost analizate profund în Republica Moldova, ceea ce se explică în mare parte prin faptul că acesta este un domeniu nou, în curs de dezvoltare.

Încercăm să prezentăm, în baza literaturii lexicografice studiate, căile și sursele de formare a termenilor din domeniul sus-menționat (derivare, compunere, compunere sintagmatică, împrumuturi, calcuri etc.) și să descriem specificul relațiilor semantice (sinonimie, antonimie, polisemie, omonimie, hiponimie).

Ca oricare limbaj specializat, limbajul ecologic nu diferă categoric, sub aspect lexicosemantic, de cel al limbii comune. Terminologia ecologică românească este creată pe baza limbii comune și împrumută de la aceasta o serie de moduri de exprimare și asigură, la rândul său, limba comună cu noi cuvinte și expresii. O parte importantă a lucrării se axează pe acest raport dintre limbajul specializat al terminologiei studiate și lexicul comun, interferențele lor, dar și ale altor terminologii interdisciplinare. Se pune accent pe funcționalitatea termenului ecologic în contexte speciale și nespeciale, urmărind de fiecare dată modul în care se adaugă nuanțe conotative noi.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație constă în abordarea analitică a sistemului terminologiei ecologice din perspectivă externă, urmărind identificarea și descrierea mecanismelor de formare a termenilor ecologici, precum și a contextului pragmatic de funcționare a lor.

Cercetarea își aduce contribuția la valorificarea limbajului specializat al ecologiei românești în sincronie. Eficiența modelelor de formare și funcționare a terminologiei ecologice a fost confirmată printr-un corpus factologic important.

Semnificația teoretică a cercetării. Sub aspect teoretic, lucrarea prezintă un suport pentru cercetarea mecanismului lexico-funcțional al terminologiei românești. Teza tratează terminologia ecologică în calitate de subsistem al limbii, relevă caracteristicile ei lexico-funcționale și relațiile termenilor din domeniu cu alți termeni ce aparțin ariilor înrudite terminologiei ecologice, dar și altor limbaje specializate.

Identificarea căilor de formare a termenilor ecologici permite elucidarea specificului sistemului terminologic ecologic și deschide perspective noi de interpretare a interacțiunii cu alte terminologii, ceea ce generează oportunități pentru o investigație ulterioară a sistemului terminologic studiat.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în faptul că ea oferă un model de analiză și interpretare a termenilor ecologici atât în contexte specializate, cât și în exemple din limba comună. Rezultatele obținute vor putea fi utilizate în cercetarea și studierea terminologiilor de specialitate, ca material ilustrativ în cursurile teoretice și practice de lexicologie și terminologie. Materialul factic care a stat la baza cercetării constituie un fundament valoros pentru domeniul

lexicografic, un punct de pornire pentru elaborarea dicționarilor ecologice și a altor lucrări lexicografice de specialitate.

Aprobarea rezultatelor. Opțiunile teoretice principale și rezultatele obținute în urma cercetării noastre au fost prezentate în diverse publicații și participări la conferințe naționale și internaționale. Tezele cercetării au fost publicate în 12 lucrări. Printre acestea menționăm trei articole publicate în revista științifică *Studia Universitatis*, Seria Științe Umanistice, USM; un articol în revista științifică *Philologia*, IF. Rezultate de o valoare importantă au fost expuse și în cadrul comunicărilor la forumuri științifice naționale și internaționale: Conferințele Științifice cu participare internațională *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*, Chișinău, 2014-2016 (trei ediții); Conferința Internațională *Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului superior la cerințele pieței muncii*, 12 martie 2016, Chișinău; Simpozionul Științific cu participare internațională *Probleme actuale de lingvistică română. In memoriam acad. Nicolae Corlăteanu. 100 ani de la naștere*, Chișinău, 2015; Colocviul cu participare internațională: *Epoca marilor deschideri: rolul limbilor și al literaturilor în societatea pluralistă*, Chișinău, 2014; Colocviul Național cu participare internațională *Filologia modernă: realizări și perspective în context european, cu genericul Bogdan Petriceicu Hasdeu – precursor al cercetărilor filologice*, 20 octombrie 2016; Conferințele Internaționale *APPLE Innovations and Challenges in Teaching English*, 2012 și *Excellence and Novelty in Teaching English*, 2013.

Rezultatele tezei au fost aprobate în cadrul Sectorului de lexicologie și lexicografie și al Sectorului de standardizare și unificare a terminologiilor tehnico-științifice ale Institutului de Filologie Română „Bogdan P. Hasdeu”.

Sumarul și compartimentele lucrării. Teza cuprinde o introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: termen, terminologie, concept, limbaj specializat, context, terminologizare, determinologizare, relație semantică, formarea termenilor etc.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se argumentează scopul și obiectivele tezei, se enunță noutatea și originalitatea științifică a tezei, se formulează problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv, se menționează însemnătatea teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, se remarcă aprobarea rezultatelor în diferite publicații și conferințe. La fel, se indică suportul metodologic și teoretico-științific al tezei, urmat de o scurtă descriere a compartimentelor lucrării date.

În Capitolul 1, „TERMINOLOGIA – CONCEPTE DE BAZĂ”, se expun fundamentele teoretice ale lucrării noastre, acest capitol cuprinzând patru subcapitole în care este investigat stadiul de cercetare al temei în literatura de specialitate. Cercetarea teoretică debutează cu un studiu asupra terminologiei în general, care include diverse interpretări și abordări existente în lingvistică, succedat de descrierea situației în domeniul terminologiei ecologice.

Dezvoltarea științei și tehnicii în epoca modernă, intensificarea relațiilor interculturale și acumularea de cunoștințe în diverse domenii speciale au contribuit la apariția și dezvoltarea sistemelor conceptuale ale diferitor arii specializate. Apare, astfel, necesitatea de a ordona și organiza aceste cuvinte care circulă în domeniile de specialitate, rol ce i se atribuie terminologiei. Pe parcursul istoriei ei ca știință, terminologia a avut mai multe interpretări și a fost obiectul diferitor discuții și analize. Se cunoaște faptul că terminologia ca disciplină are la bază principii lingvistice, dar se impune și prin natura ei specifică de interdisciplinarietà, care ține de stabilirea etimologiei termenilor, de studiul fundamental al conceptelor și de organizarea lor.

Primele tentative de stabilire a terminologiei ca știință autonomă au apărut în prima jumătate a secolului al XX-lea, întemeitor al disciplinei fiind considerat inginerul austriac Eugen Wüster, care a conturat baza teoretică a terminologiei moderne și a stabilit principiile de elaborare a terminologiei. Astăzi, principiile de bază ale teoriei wüsteriene sunt reevaluate și chiar contestate de cercetători contemporani, din motivul caracterului lor reduționist și idealist. Se pune accent pe principiul conceptului care este supraevaluat în cercetările wüsteriene, se discută lacunele în privința descrierii evoluției conceptului și termenului și lipsa unei baze teoretice în stare să confirme terminologia ca o știință autonomă. Numeroase lucrări demonstrează evoluția terminologiei de la o disciplină cognitiv-normativă la una descriptiv-lingvistică. Conform studiilor existente în literatura de specialitate, terminologia include două dimensiuni principale: vocabularul de termeni care denumesc conceptele specifice unei sfere specializate și disciplină lingvistică care studiază modul de formare, evoluția, caracterul termenilor acestei sfere specializate [2, 3, 4, 6, 26]. Aceste două aspecte se întrepătrund, fapt dovedit de terminologul Angela Bidu-Vrănceanu, care susține că „terminologia cognitiv-normativă care stabilește termenii dintr-un anumit domeniu oferă baza de cercetare terminologiei descriptiv-lingvistice” [2, p. 22]. În ansamblu, terminologia își propune următoarele obiective: a studia căile de formare și evoluția termenilor, a examina raportul concept – termen – definiție, a studia caracterul și evoluția sistemelor conceptuale, a analiza relația termenilor cu alți termeni, a cerceta comportamentul unităților terminologice în diferite contexte, a stabili similaritățile existente între termenii din diferite limbi etc.

Există trei noțiuni-cheie asociate terminologiei: concept, definiție și termen. **Termenul** este format din unul sau mai multe cuvinte; este reprezentarea lingvistică a unui concept ce aparține unui limbaj de specialitate; se află într-un anumit raport cu alți termeni din același domeniu specializat. **Conceptul** este punctul de plecare în terminologie și reprezintă o imagine mintală a realității, nu există independent de termen, are un caracter extralingvistic și are un rol primordial în analiza relațiilor semantice care există între termeni. **Definiția** delimitează un concept în raport cu alte concepte, are un rol important în organizarea și în transmiterea cunoștințelor unui domeniu, ne permite să identificăm locul pe care îl ocupă un concept în sistemul conceptual al unui domeniu, în funcție de caracteristicile sale adecvate și combinatorii. Prin urmare, definiția, termenul și conceptul sunt strâns legate între ele și în ansamblu reprezintă un anumit domeniu de specialitate [20].

Întrucât vocabularul specializat al ecologiei include clase de termeni ce sunt specifici altor sfere mai mult sau mai puțin adiacente ecologiei, am decis să prezentăm unele aspecte ale terminologiei ecologice în plan diacronic. Ecologia ca ramură a biologiei nu are o istorie foarte lungă, însă primele dovezi ale gândirii ecologice datează încă din cele mai vechi timpuri, când oamenii au încercat să-și explice legile care guvernează Universul. Putem afirma că odată cu aceste tendințe și evoluția lor în timp se conturează și fondul lexical ce le caracterizează, iar acesta antrenează atât cuvinte de uz general, cât și termeni specializați din domeniile biologiei, zoologiei, botanicii, geografiei etc. Mai târziu, sub impactul diferitor factori (economic, tehnico-științific, social-politic) abordarea problemelor de ecologie devine mult mai complexă, ecologia stabilind relații interdisciplinare cu alte științe: fizică, fiziologie, biochimie, climatologie, matematica, informatica etc., fenomenul generând concepte și termeni noi. Astfel, vocabularul ecologic se actualizează constant, dat fiind faptul că apariția continuă a conceptelor recente a necesitat identificarea termenilor care să corespundă acestei sfere. În linii generale, calea de afirmare a ecologiei ca știință a generat în paralel și crearea unui limbaj specific ei, iar acest limbaj terminologic este creat atât de domeniile afiliate ecologiei, cât și de alte sfere interdependente. Prin urmare, terminologia ecologică manifestă un grad sporit de implicare a noțiunilor din toate domeniile participative.

În România și Republica Moldova, principiile și metodele ecologice apar în scrierile cercetătorilor geografi, agronomi, biologi, silvicultori, cu mult timp înainte ca ecologia să devină disciplină științifică. Cercetările de ecologie se intensifică în ultimele decenii, având ca obiectiv studiul resurselor materiale ale biosferei sub impactul acțiunii umane și stabilesc numeroase strategii de păstrare a echilibrelor ecologice. Printre cercetătorii cu renume putem menționa: Grigore Antipa, Ion Dediș, Aureliu Maxim, Doru Ioan Marin, Fițiu Avram etc., studiile cărora

rămân foarte importante pentru literatura de specialitate românească și constituie un adevărat tezaur de termeni ecologici [7, 24, 25].

Un alt aspect ce ține de subiectul abordat este stabilirea legăturii dintre limba comună și limbajul specializat al ecologiei, dar și limitele dintre aceste două sfere. Problema acestor relații i-a preocupat constant pe lingviștii români, cum ar fi: Ion Coteanu, Gheorghe Ivănescu, Iorgu Iordan, Vasile Bahnaru, Mariana Pitar, Angela Bidu-Vrănceanu etc. [1, 2, 5, 26]. Relațiile existente între limba comună și limbajul specializat al ecologiei fac posibilă deplasarea unităților terminologice dintr-un registru în celălalt. Pe de o parte, vocabularul ecologic atrage prin specializare și transfer elemente curente ale lexicului comun, iar pe de altă parte, el împrumută altor arii specializate termeni, care pot fi supuși unei alte specializări sau unui nou transfer semantic. Relațiile care se stabilesc între cele două sfere se includ în ceea ce numesc unii lingviști *zonă de contact*, unde are loc „acțiunea” și „reacțiunea” lexicală și anume circulația cuvintelor în sens opus: dinspre limbajul comun spre cel de specialitate și respectiv dinspre limbajul de specialitate spre cel comun. „În zona comună dintre cele două registre există o migrație permanentă de cuvinte. Pe de o parte, cuvinte din limbajul comun se specializează într-un anumit domeniu, pe de altă parte, cuvinte din domeniile specializate sunt din ce în ce mai mult preluate de limbajul comun” [26, p. 39].

În cazul limbajului ecologic, conexiunea între acesta și limba comună se observă în următoarele situații :

Cuvinte care au migrat din limba comună în limbajul specializat ecologic prin mai multe căi, fie că achiziționează un sens nou prin mutație semantică [15]: adjectivul *oportunist* (LC) care se referă la calitățile unei persoane – *care își schimbă ideile, atitudinea etc. după împrejurări, urmărind numai satisfacerea intereselor personale* [DEXI 2007] – se asociază cu termenii din limbajul ecologic cum ar fi specii de pești, animale și plante achiziționând conotația *specie care se poate adapta la condiții de mediu diferite și care are o foarte largă nișă ecologică* (LS) [EE 2010]; fie că se specializează prin asociere cu alte cuvinte-determinative: *talie* (LC) – *partea de la mijloc, mai subțire, a corpului omenesc, situată deasupra șoldurilor; mijloc, brâu* [DEXI 2007] – se metaforizează în termenul *talie vegetală* (LS) – *mod de apreciere a înălțimii diferitor specii de plante de teren, după o scară de zece puncte* [EE 2010]. Termenii creați pe baza lexicului autohton admit acești determinanți care contribuie la excluderea lor din sfera comună de utilizare și la deplasarea lor în câmpul terminologic corespunzător.

Termeni care s-au deplasat din limbajul ecologic în limba comună obțin calitatea de cuvinte uzuale în limba comună: *parazit* – 1. (*Organism animal sau vegetal*) care trăiește și se hrănește pe seama altui organism, căruia îi provoacă adesea daune, boli sau chiar moartea. 2.

(Persoană) care trăiește din munca altora, care nu produce nimic. 3. Care nu are un rol util, efektiv; de prisos, inutil [DEX 2009].

Capitolul 2, „TERMENII ECOLOGICI: CLASIFICĂRI ȘI PARTICULARITĂȚI LEXICO-SEMANTICE”, este construit din trei subcapitole și evidențiază ponderea mijloacelor de formare a termenilor ecologici: interne și externe, subliniind ce este particular în procesul de formare a termenilor ecologici; specificul relațiilor semantice în cadrul unităților limbajului ecologic (sinonimia, antonimia, polisemia, hiponimia și omonimia), care înregistrează cazuri destul de frecvente. În baza cercetării acestor fenomene încercăm să stabilim diferite taxonomii specifice vocabularului ecologic.

Tezaurul terminologic al ecologiei, ca și cel aparținând oricărei alte științe, este un sistem organizat, o aranjare planificată pe categorii după anumite criterii, subsisteme sau concepții abstracte bine stabilite anterior. Din punct de vedere conceptual, există câteva taxonomii ale termenilor ecologici, axate pe principii diferite: luând în considerare intensiunea termenilor, deosebim următoarele perechi de termeni: absoluți (*cenușă*) și relativi (*heliofit*); pozitivi (*biodegradabil*) și negativi (*rahitism*, *nebiodegradabil*); simpli (*ecologie*) și compuși (*ecologia animalelor*), abstracți (*adaptare*) și concreți (*adaptarea mediului*); din perspectiva extensiunii lor, menționăm termeni: singulari (*Organizația Mondială a Sănătății*) și generali (*bacterie*), colectivi (*ecosistem*) și distributivi (*bacterii*), vagi (*fertil*) și preciși (*plantă*). La rândul lor, termenii se află în anumite relații stabilind, astfel, raporturi de concordanță: de identitate (*factor abiogen – factor abiotic*), de încrucișare (*fungicid – pesticid*), de ordonare (*ecosistem – componente vii*) sau de opoziție: de contrarietate (*deșeuri menajere – deșeuri de producție*) și de contradicție (*poluat – nepoluat*) [19].

Analiza materialului faptic ne-a demonstrat că vocabularul terminologiei ecologice se îmbogățește urmând tiparele și structurile uzuale ce se regăsesc la nivelul limbii în ansamblul său. Astfel, ca și în lingvistică, în terminologia ecologică se vorbește despre îmbogățirea vocabularului specializat pe două căi: internă (derivare, compunere și conversiune) și externă (împrumuturi lexicale și calcul lingvistic). În cazul nostru, cel al terminologiei ecologice, am examinat aceste mijloace de limbă, ca fenomene în general, fără a specifica limba în care s-au produs. De exemplu, considerăm prefixare și exemplele de tipul *desalinizare*, care, deși s-a produs în română, a avut la bază un model francez, dar și *deștelenire*, derivat românesc prin excelență. Am recurs la aceasta din cauza că, în numeroase cazuri, nu s-a putut stabili cu certitudine dacă termenul este format în limba română sau a fost împrumutat din altă limbă în care a fost creat prin același procedeu.

Procedeul derivării este foarte productiv, iar afixele au fost identificate nu numai în formații interne, dar și în termeni împrumutați. Astfel, se formează categorii noi de termeni cu nuanțe semantice și morfologice variate.

În cadrul derivării cu prefixe, constatăm că la formarea termenilor ecologici contribuie atât unele prefixe mai vechi (moștenite din latină sau împrumutate din slavă): **în-**, **des-**, **ne-**; cât și unele neologice: **a-**, **im-**, **in-**, **inter-**, **ultra-**. Aplicând criteriul semantic, remarcăm un număr considerabil de termeni care au în componența lor prefixe privative: **des-/dez-** (**deșțelenire**), **de-** (**desulfatare**); negative: **ne-** (**nebiodegradabil**), **a-** (**acelular**, din fr. *acellulaire*), **an-** (**anheliotrop**); iterative: **re-** (**reimigrare**), cu valoare de superlativ: **ultra-** (**ultrasunet**, după fr. *ultrason*), **supra-** (**supraaglomerare**), **extra-** (**extrazonal**) etc. [22].

În cadrul procesului de analiză a termenilor ce au în componența sa sufixe, aceștia au fost grupați din punct de vedere semantic și morfologic. Trebuie menționat, de asemenea, un număr însemnat de derivate sufixale care au la bază antroponime: **epicurism** (din fr. *epicurisme*, de la numele filosofului antic grec *Epicur*), **malthusian** (din fr. *malthusien*, de la numele cunoscutului economist britanic *T. Malthus*), **afrodiziac** (din fr. *aphrodisiaque*, de la *Afrodita* – zeița dragostei) etc.

Procesul derivării este reprezentat în limba actuală și de structuri care includ afixoidele (prefixoide și sufixoide), înregistrând o productivitate înaltă în ultimii ani. Datorită faptului că prefixoidele conțin, spre deosebire de prefixele propriu-zise, o semnificație distinctă în limba de origine (greacă sau latină), cuvintele derivate cu afixoide sunt considerate cuvinte compuse de unii cercetători (Alexandru Graur, Adriana Stoichițoiu-Ichim) [9, 10, 11, 28]. Derivatele cu prefixoide sunt frecvente mai ales în stilul tehnico-științific și în sistemele terminologice cu circulație internațională, de unde ele au pătruns și în limba română. Prefixoidele (pseudoprefixele) au o productivitate înaltă și la etapa actuală apar cu predilecție și în vocabularul ecologic: **autoepurare** (după fr. *auto-epuration*), **biocâmp** (**bio-**+**câmp**), **ecologie** (din fr. *écologie*), **fotodescompunere**, **geoecologie**, **heliobiologie** (**helio-**+**biologie**), **hemotipologie** (**hemo-**+**tipologie**), **homocronie** (din fr. *homochronie*), **izoantigen** (**izo-**+**antigen**), **macrofloră** (**macro**¹-+**floră**), **microbiosferă** (**micro**+**biosferă**), **monogenetic** (**mono-**+**genetic**), **multiparazitism** (din fr. *multiparasitisme*), **patogen** (din fr. *pathogène*) etc.; **fungicid** (după fr. *fungicide*), **necrofag** (din fr. *nécrophage*), **malacofil** (din fr. *malacophile*), **insectifug** (din fr. *insectifuge*), **heterogen** (din fr. *hétérogène*), **ecologie** (din fr. *écologie*), **fungivor** (din fr. *fongivore*) etc. [14].

În procesul de analiză a elementelor terminologice din punct de vedere structural atestăm cazuri frecvente de dublă și triplă prefixare: **reaclimatizare** (după engl. *reacclimatize*),

biogeocenoză (din fr. *biogéocénose*), **supramegaecosistem**; poziția liberă a prefixoidelor în cazul dubletelor sinonimice: **biogeocenoză** = **geobiocenoză**; topica dublă a afixoidelor – ca segment nu numai final, ci și inițial: **fobofototropism**, **pelofob** etc. Semnalăm și situații de omonimie între prefixoide și teme românești: **apobiosferă** (din gr. *apo* – „din”, „fără”, și *biosferă*), **apometru** (*apă* + *metru*).

Prin procedeul de conversiune se obțin termeni noi, în special, grație substantivizării adjectivelor și adjectivizării gerunziilor. În terminologia ecologică românească a fost preluată din limba franceză o categorie de termeni obținuți prin substantivizarea adjectivelor: *fungicide* - (*substanțe*) *care se utilizează pentru combaterea ciupercilor vătămătoare plantelor* [DEXI 2007] și termeni creați prin substantivizarea gerunziilor: *fumigant* – *substanță toxică gazoasă, întrebuințată pentru fumigații* [DEXI 2007] etc.

Un caz aparte îl constituie adjectivizarea numelor proprii, în special, a numelor de inventatori, de tipul: *boala Itay-Itay*, *weismannism* etc. Un exemplu concludent în cazul substantivizării adjectivelor îl constituie adjectivul *verde*, care, la plural, vine să semnifice „reprezentanții unui partid ecologic”: „Verzii cheamă românii să se opună construirii unei adevărate bombe radioactive la 4 km de granița sudică” (<http://www.partidulverde.ro/>). În vocabularul ecologic se atestă cazuri frecvente de nume de acțiuni sau rezultate ale acțiunilor, provenite de la infinitivul lung al verbelor: *poluare* (lat. *polluere*), *acumulare* (lat. *accumulare*) etc. Exemplele de mai sus vin să ne demonstreze că schimbarea valorii gramaticale este dictată de rațiuni de ordin practic, cum ar fi în general economia sau rapiditatea exprimării.

Un număr de termeni ecologici au la baza formării lor procedeul compunerii. Sistemul elementelor terminologice compuse include termeni standardizați și reglementați care funcționează în multe țări, formând un strat terminologic internațional. Aceștia, în majoritatea cazurilor, sunt preluați în limba română prin traducere sau calchiere. Pornind de la structura compuselor, am clasificat termenii ecologici în mai multe clase după anumite criterii. Din punct de vedere grafic, deosebim: termeni compuși aglutinați – *legumicultură* (*legumă* + *cultură*, după *pomicultură* etc.) și termeni compuși ortografiați cu cratimă – *ecologico-dinamic*; din punctul de vedere al valorii morfologice a componentelor termenului: termeni omogeni (atunci când ambele componente aparțin aceleiași clase gramaticale) – *legumicultură*, *pădure-galerie* și termeni neomogeni (atunci când componentele aparțin diferitor clase gramaticale) – *ruralecologie*, *antroposistem*) [17]. Un tip de compunere care apare preponderent în terminologia vizată este compunerea sintagmatică. Procedeul dat are cea mai înaltă productivitate, deoarece „ei sunt o modalitate de condensare a informației sub o formă motivată, având funcția de a denumi un obiect plecând de la o proprietate marcantă; sunt în măsură să

definească (pe scurt) și să clasifice noțiuni (prin prezența unui substantiv ce numește genul proxim); au o plasticitate (capacitatea de expansiune a oricărui constituent), utilă în terminologie, chemată să redea cât mai precis dinamica transformărilor ce se petrec în morfologia sau funcționarea unui obiect sau domeniu” [3]. În urma analizei termenilor-sintagmă (sintagme lexicale, termeni sintagmatici, sintagme terminologice), am constatat cele mai variate formule de construcții: **substantiv - substantiv**: *epurarea apei*, **substantiv – adjectiv**: *accident ecologic*, **substantiv – participiu**: *ape uzate*, **substantiv – substantiv – substantiv**: *relația gazdă-parazit*, **substantiv – adjectiv – adjectiv**: *autorizația sanitară temporară*, **substantiv – adjectiv – participiu**: *arie naturală protejată*; **substantiv – prepoziție – substantiv**: *acord de mediu*, **substantiv – prepoziție – substantiv – adjectiv**: *sursă de radiație ionizantă*, **substantiv – substantiv – adjectiv**: *epurarea apelor uzate*, **substantiv – participiu – adjectiv**: *ape uzate industriale*, **substantiv – adjectiv – prepoziție – substantiv – adjectiv**: *evacuare indirectă în apele subterane*, **mai mulți termeni cu legături complexe între elementele componente**: *speciație în urma alternării creșterii-decreșterii populației etc.* Am încercat să includem aici și compusele ce au în structura lor cel puțin un antroponim. Terminologia ecologică apelează la astfel de sintagme pentru a exprima denumiri de legi, principii, experimente etc., care au fost numite în cinstea savanților care le-au inventat: *paradigma lui Georgescu-Roegen etc.*

O altă clasificare ce ține de aspectul structural al sintagmelor ecologice face diferență între: sintagme terminologice cu nucleu identic: *ecologia animalelor*, *ecologia așezărilor umane*, *ecologia celulelor etc.*; sintagme terminologice cu determinant identic: *energetică ecologică*, *etologie ecologică*, *etichetă ecologică etc.*; sintagme terminologice cu nucleu împrumutat din alte vocabulare specializate: *economic – bun ecologic*, *militar – bombă biologică*, *medicinal – parazitologie ecologică*, *matematic – cod ecologic*, *fizic – energie chimică*, *juridic – delict ecologic*, *religios – decalog ecologic etc.* Din punctul de vedere al numărului de elemente din care este alcătuită sintagma, putem remarca modele de sintagme terminologice bimembre până la sintagme terminologice polimembre.

Deseori în terminologia ecologică același termen-bază are capacitatea de a forma mai multe sintagme înregistrând legături sintactice diferite. De exemplu, de la termenii *apă* și *poluare* se pot crea următorii termeni-sintagmă: *apă arteziană* (prin juxtapunere), *apă de scurgere*, *apă din sol* (cu prepoziție); *poluare biologică* (prin juxtapunere), *poluare cu metale grele* (cu prepoziție).

O altă particularitate definitorie a termenilor sintagmatici este structura lor transparentă adaptată funcției lor denominative. În opinia terminologului Mariana Pitar, „ei condensează

informația, clasifică noțiunile și permit o extensie a lor spre lanțuri de termeni hiponimici” [26, p. 45]: apă, apă pluvială, apă pluvială acidă etc.

Compunerea prin abreviere s-a dezvoltat sub influența limbilor străine. Termenii ecologici abreviați pot fi: termeni trunchiați – *produs eco*, simboluri ale elementelor chimice – *CO2*, denumiri alfa-numerice – *coeficientul K1*, sigle – *EES (evaluare ecologică strategică)* etc., care circulă grație flexibilității lor, preciziei descriptive și caracterului internațional.

Căile externe de îmbogățire lexicală sub influența limbilor străine vizează calcul lingvistic și împrumuturile care sunt determinate de mai mulți factori: istorici, sociali, economici, apropierea geografică a zonelor în care se vorbesc două limbi, relațiile social-politice între popoare etc. În cele mai multe cazuri, calcurile sunt formate după modele preluate din limba franceză, alteleori, însă, se pot solicita două sau mai multe modele străine pentru a explica același calc prezent în limba română. Fenomenul este motivat prin faptul că aceste limbi au la bază o limbă clasică. Respectivul calcuri au etimologie multiplă și caracter internațional, prin urmare, au același sens și sunt construite în mod similar din punct de vedere morfologic: *ultrasunet* (după fr. *ultrason*) etc. Referitor la împrumuturi, ținem să subliniem că asimilarea lor are loc prin preluarea termenului ca atare: *biomonitoring* sau suportând modificări: *sibși* (en. *sibs*). Nu în ultimul rând, urmează să menționăm că infiltrarea termenilor prin mijloacele sus-numite dezvoltă relații de polisemie, omonimie și sinonimie.

Dinamica conceptual-semantică a domeniului ecologiei impune crearea conotațiilor noi, favorizând condiții de polisemie internă și externă. Sensurile sunt strict determinate contextual și apar în sintagme sau construcții fixe: *epurare biologică*, *epurare chimică*, *epurare naturală*. Majoritatea sintagmelor terminologice sunt fixate în dicționarele de specialitate, de aceea fenomenul polisemiei la nivel sintagmatic va fi exclus.

Sinonimia la nivelul limbajului terminologic este o relație semantică ce se poate stabili între doi sau mai mulți termeni ecologici care desemnează același concept. Am constatat relații de sinonimie între termeni derivați (cu afixe sau afixoide): *subterabisferă* = *hipoterabisferă*, *dezinfecție* = *dezinfecție*; termeni derivați și lexemoide: *antimicotic* = *fungicid*; termeni derivați și termeni trunchiați: *ecologie* = *eco*; termeni – sintagmă și termeni abreviați: *arie ecologică senzitivă* = *AES*, termeni-sintagmă și termeni ce conțin simboluri alfa-numerice: *aforismul emergenței* = $1+1$ *NU FAC 2* = $1+1 \neq 2$ = $1+1 > 2$ etc. Dat fiind că limba nu admite echivalențe perfecte, contextul are rolul de a alege un singur sinonim din aceeași serie.

Antonimele în terminologia ecologică reprezintă perechi sau serii de termeni care aparțin aceleiași părți de vorbire având sensuri opuse și se referă la concepte care se află în relații contrare sau contradictorii. Ele se clasifică în serii specifice ținând cont de criteriul semantic

(termenii antonimici trebuie să aibă un nucleu semantic comun) și după criteriul formal, distingându-se antonime omorizice (*poluare* ≠ *depoluare*) și eterorizice (*împădurire* ≠ *deforestare*).

Hipo-/ hiperonimia este un fenomen ce caracterizează lexicul specializat al terminologiei ecologice românești și confirmă ordonarea conceptelor într-un sistem bine ierarhizat. Ținând cont de relațiile logice care stau la baza sistemelor conceptuale, constatăm că cele mai frecvente relații ierarhice hipo-/ hiperonimice în terminologia ecologică sunt generice sau „tip de„ / specie - gen și partitive sau „parte din”/ parte - întreg. Drept exemplu de relație „tip de” poate servi seria de termeni ce au ca supraordonat conceptul *poluare*: *poluare naturală*, *poluare industrială*, *poluare agricolă*, *poluare fizică*, *poluare chimică*, *poluare biologică*, *poluare estetică*, *poluare radioactivă*, *poluare sonoră* etc. Relațiile „parte din” servesc pentru a indica legătura dintre concepte care constau din mai multe elemente și părțile lor constitutive. De exemplu, structura trofică a *biocenozei* are următoarele componente: *producători primari*, *consumatori primari*, *consumatori secundari*, *detritivori*, *omnivori* și *descompunători*.

Capitolul 3, „TERMINOLOGIZAREA ȘI DETERMINOLOGIZAREA ÎN CADRUL TERMINOLOGIEI ECOLOGICE. ANALIZĂ FUNCȚIONALĂ”, are ca obiectiv explorarea funcționalității termenilor în diferite contexte. Limba și modurile sale de întrebuințare sunt esențiale în orice domeniu științific. Există niște interconexiuni între domeniul ecologic și limbajul terminologic, care îl caracterizează, astfel încât orice schimbare nouă, orice apariție a unui concept nou impune crearea unui lexem ce ar reflecta această realitate. În consecință, pentru a face față noilor tendințe, terminologia ecologică românească face apel la lexicul limbii comune prin terminologizarea unităților lexicale deja existente. Astfel, se produc schimburi permanente între cuvinte de uz general, care își modifică sensul lexical de bază și termenii limbajului ecologic. Vorbim, astfel, despre terminologizarea lexemelor deja existente în limba comună (și anume procedeele implicate în acest fenomen: mutațiile semantice) și determinologizarea termenilor ecologici care își găsesc interpretare în capitolul dat. În cadrul acestor cercetări, ne-am propus să analizăm funcționalitatea cuvintelor comune în limbajele ecologice și a termenilor ecologici în contexte ale limbii comune și alte limbaje specializate.

În ceea ce privește tipurile de metasemie (mutații de sens) în terminologia ecologică, am constatat că acestea sunt de două tipuri: metasemia similitivă, care se produce pe baza relațiilor de similitudine, și metasemia implicativă, care se produce pe baza relațiilor de contiguitate, numite și implicative sau de vecinătate spațială sau temporală.

Considerăm insuficientă și inadecvată utilizarea termenilor metaforă și metonimie în terminologie cu referire la mutațiile semantice, întrucât acestea sunt două fenomene distincte,

chiar dacă manifestă similitudini. Mai mult, mutația de sens pe baza relațiilor de similitudine sau de contiguitate se produce din lipsa unei unități lexicale necesare pentru a denumi un nou segment din realitate, în timp ce tropii (metafora și metonimia) sunt figuri de stil și ele au apărut pentru a impresiona cititorul, pentru a-i produce satisfacție estetică.

Interpretarea metasemiei similative în terminologia ecologică se reduce la stabilirea denotatorului (componentul semantic comun) care stă la baza mutației semantice. Având în vedere tipurile de denotatori, distingem următoarele modele de metasemie similativă:

- mutația semantică bazată pe similitudinea formei ce include „configurația, aspectul, tipul, organizarea, structura, expresia exterioară a denotaților” [1, p. 440]: *scoarță terestră – stratul solid al Pământului, constituit din roci metamorfice, vulcanice și sedimentare, în grosime variabilă* [EE 2010]; mutația semantică bazată pe similitudinea funcției „când în calitate de denotator figurează comunitatea funcțională a denotaților” [1, p. 439]: *bombă ecologică (război ecologic) – mod de a desfășura acțiuni militare menite să deregleze mediul natural înconjurător al părții beligerante* [EE 2010]; mutația semantică bazată pe similitudinea culorii: *listă neagră – registru sistematic (tradițional inclusă în Cartea Roșie), în care sunt incluse speciile de plante și animale dispărute* [EE 2010]. Se constată, deși mai rar, cazuri când metasemia implică atât similitudinea formei, cât și cea a funcției. De exemplu, lexemul **furtună** – *vânt puternic însoțit de averse de ploaie, de grindină și de descărcări electrice; vijelie* [DEX 2009] – formează termeni noi prin preluarea funcției și formei: **furtună de nisip** – *vânt deșertic, de mare intensitate, care transmite cantități enorme de nisip* [EE 2010].

În limbajul ecologic actual românesc, un număr semnificativ de termeni au la bază metafora antropomorfică (termen introdus de Stephen Ullmann) sau „metafora transpozitivă”, în opinia cercetătoarei Elena Toma [28, p.119]: „braț de râu”, „ochi de apă” etc.

Referindu-ne la natura morfologică a termenului derivat, distingem următoarele tipuri de metasemii similative: substantivale (*explozie de temperatură*), adjectivale (*specii invazive, tehnologie verde*) și verbale (*a migra* – despre poluanți).

Am putea sublinia aici importanța determinantului și contextului ecologic în care apare acest termen. De exemplu, cuvântul **declin** semnifică *coborâre a unui astru pe bolta cerului înspre apus; asfințire, scăpătare; (fig.) Sfârșitul unei glorii, al unei puteri aparținând unei persoane, unui popor, unei civilizații etc.; decădere* [DEX 2009]. Sub influența termenului ecologic și a contextului, din care face parte, devine sintagmă ecologică cu sensul *periodă a vieții, caracterizată de regresivitatea generală a funcțiilor organismului* [EE 2010]: „Necesitatea unei reviste, ce ar reflecta mai amplu, din punct de vedere constituțional, științific și practic,

starea protecției mediului, a metodelor și acțiunilor ce ar fi necesare pentru a stopa **declinul ecologic**, a prins formă și conținut” (Mediul ambiant, p. 1, nr. 2(62), aprilie, 2012);

Remarcăm că majoritatea termenilor ecologici bimembri, ce au la bază mutația semantică, sunt formați dintr-un cuvânt preluat din limbajul comun și un termen din limbajul ecologic, dar se pot evidenția și un număr considerabil de termeni bimembri metaforizați ce au la bază un termen preluat din alte limbaje specializate și unul ecologic. Studiind și analizând termenii bimembri ce au la bază mutație semantică, observăm că în rol de component metaforizat poate fi un substantiv (*vârstă ecologică*) sau un adjectiv (*lac ucigaș*). În formarea termenilor cu ajutorul procedurii mutației semantice se utilizează asociații cunoscute care permit unui vorbitor de rând să înțeleagă cu facilitate termenul dat. De exemplu, cuvântul *stres* suferă o modificare de sens când intră în relație cu termeni din domeniul ecologiei, astfel dobândind nuanțe semantice noi ușor de observat: ***stres ecologic*** – *dereglarea structurii intrapopulaționale ce provoacă reducerea natalității și creșterea mortalității... reprezintă o reacție de răspuns a organismului (sistemelor de organisme) la schimbările bruște din mediu* [EE 2010]. Pe de altă parte, există termeni a căror semnificație nu poate fi înțeleasă decât numai cu ajutorul dicționarului de specialitate. În această listă putem include termeni ce conțin nume din mitologie și religie. De exemplu, ***curba lui Arhenius*** – *curbă teoretică privind dependența numărului de specii de suprafața ocupată în spațiu* [EE 2010]. O particularitate a termenilor construiți în baza metasemiei similative este posibilitatea de a fi utilizați alternativ cu alte construcții sinonimice: *stresul pădurilor = declinul fiziologic al pădurilor, stres forestier*.

Altă sursă de complinire a lexicului specializat al ecologiei este reprezentată de metasemia implicativă bazată pe asociații de contiguitate. În linii generale, ea servește la condensarea informației conceptuale pe care un termen o desemnează. Astfel, am delimitat cele mai productive modele de metasemie implicativă care sunt sugestive în descrierea fenomenelor și conceptelor complexe din acest domeniu în plină dezvoltare [12]:

- modelul „**obiect – autorul / inventatorul obiectului**” (numele propriu este păstrat ca atare în structura termenului): *cercul Raunkaier*. Se atestă și alte exemple unde numele propriu poate deveni nume comun prin derivare: ***epicurism*** – de la numele filosofului grec Epicur - morala unei persoane care este înclinată spre plăceri [EE 2010]; modelul „**regiune – produs / reprezentant al ei**”: ***omul de Cromagnon*** – după numele sitului Cromagnon din Franța. Forma cea mai veche a omului actual [EE 2010]; modelul „**acțiune – rezultatul acțiunii**”: ***degradare*** – 1. *Proces de schimbare în rău, stricare, deteriorare, ruinare.* 2. *Modificarea unui obiect sau pierderea de către un organism (populație, biocenoză, ecosistem), ca urmare a influenței unor factori negativi (genetici sau de mediu), a calităților structurale, motorii, morfologice, adaptive*

etc. 3. *Pieirea prematură a organismului în funcție de cauzele care o provoacă* [EE 2010]; modelul „**însușire/ proces – valoare: mineralizarea apei** – 1. *Proces de saturare a apei cu substanțe anorganice (minerale).* 2. *Suma totală de săruri anorganice care se conțin, de regulă, în apele dulci. Gradul de mineralizare a apei se exprimă prin mg/l* [EE 2010]; modelul „**obiect – unitate de măsură**”: **biomasă** – 1. *Totalitatea substanței organice acumulată de organisme în procesul creșterii,* 2. *Masa de materie organică, de origine biologică, produsă de organismele vii de pe o anumită suprafață (în m², m³, km², ha, exprimată în g, kg, t, de substanță uscată la 70°C sau de substanță vie)* [EE 2010]; modelul „**obiect, fenomen – aparat, dispozitiv**”: **ciclone** – 1. *Zonă din atmosferă cu presiunea mai joasă decât cea din sectoarele din vecinătate, caracterizată prin vânturi deosebit de puternice;* 2. *echipament de epurare a atmosferei* [EE 2010]; modelul „**calitate, însușire – obiectul care o posedă**”: **separator** – 1. *Care are calitatea de a separa,* 2. *Dispozitiv, aparat sau mașină care servește la curățarea unei substanțe de altele sau la separarea unuia sau mai multor componenți dintr-un amestec* [DEX 2009]; modelul „**știință – manual, conținând elementele de bază ale științei date**”: exemplificăm cu termenul **ecologie** care semnifică *știință care se ocupă cu studiul relațiilor dintre organisme și ambianța lor, la nivel de individ, populație sau comunitate* [DEX 2009], dar și denumirea unui manual care conține principiile de bază ale acestei științe; modelul „**parte pentru tot**”: **lagună** – 1. *Porțiune de mare/ ocean, aproape complet separată de restul spațiului prin cordoane litorale sau bariere de corali, de regulă, de formă sferică, de mică adâncime, cu un fitoplancton marin bogat, cu condiții ecologice deosebite de restul apei.* 2. *Lac artificial, folosit pentru epurarea apelor menajere* [EE 2010].

Atât modelele de metasemie similitivă, cât și modelele de metasemie implicativă reprezintă, de cele mai multe ori, traduceri sau calchieri din alte limbi, contribuind la completarea neconținută a vocabularului ecologic.

Determinologizarea termenilor ecologici reprezintă fenomenul de pătrundere a acestora în limba comună și se caracterizează prin diluția sensului specializat, în grade diferite. Procedul determinologizării apare ca opusul terminologizării, desemnând procesul prin care un termen își pierde însușirile sale conceptuale, legătura cu sistemul de concepte, univocitatea, dobândind însă proprietăți pragmatice. Această determinologizare, înțeleasă largo modo ca întrebuintare a termenilor specializați în limbajul uzual cotidian, este numită de Robert Galisson „banalizare lexicală” [8, p. 8]. Pentru această analiză am recurs la exemple de contexte din diferite domenii, preluate din presă și surse electronice on-line. Trebuie să menționăm că în limbajul ecologic termenii care se supun determinologizării sunt termeni monomembri, care capătă nuanțe

semantice noi datorită contextului. Astfel, prin acest fenomen, se atestă și o popularizare a terminologiei ecologice.

Să urmărim termenii ecologici care, migrând în limba comună, suferă schimbări de sens grație contextului din care va face parte. De exemplu, lexemul **arid** cu primul sens din dicționar: (*despre soluri, regiuni*) care este lipsit de umezeală; uscat, neroditor, neproductiv, sterp [DEXI 2007], apare în contexte din limba comună cu semnificația *sărac în idei, în imagini; sec, plictisitor, greoi* [DEXI 2007]:

Limba specializată	Limba comună
„În deșertul arid Karakim ... poate fi descoperită uriașa groapă Derweze sau Darvaza, numită de localnici Poarta către Iad”. (neproductiv, uscat, secetos) (www.adevarul.ro)	„Bazele regimurilor totalitare sunt hrănite de mizerie și sărăcie. Ele se multiplică pe terenul arid al sărăciei și dezordinii sociale”. (sărac în imagini, plictisitor) (www.adevarul.ro) „Dezbaterea despre Europa, deși a avut un subiect considerat îndeobște arid, a fost foarte animată”. (sec, greoi, fără interes) (www.adevarul.ro)

Exemplele expuse mai sus ilustrează explicit fenomenul penetrării unui termen ecologic în limba comună, însoțit de o „diluție” parțială, dar, în același timp, remarcăm nuanțe conotative noi ale unităților lexicale **teren arid** și **subiect arid** – sărac în imagini, plictisitor, sec, greoi, fără interes [DEXI 2007] – care apar pe baza metasemiei similative.

Se cere de menționat faptul că în procesul de determinologizare sunt antrenați, de obicei, termeni monomembri, care își pierd sau schimbă nuanța terminologică datorită conexiunii lor cu alte cuvinte din limba comună sau alte limbi specializate. Astfel, suntem prezenți la o nouă utilizare pragmatică a termenilor, ce deseori depășește limitele incluse în dicționare. Termenul **vegeta** – 1. (*Despre plante*) *A trăi, a crește, a se dezvolta* [DEX 2009] migrează din domeniul ecologic în limbajul economic cu sensul (*a avea o activitate fără dinamică*): „La începutul anilor 2000 ... exporturile României vegetau în jurul a 10-11 miliarde dolari și se părea că mai mult economia românească nu putea da la extern” (www.jurnalul.ro). În exemplul citat constatăm desemantizarea mai pronunțată a termenului **a vegeta**, căruia i se atribuie un sens negativ în comparație cu sensul direct, care are o conotație pozitivă.

Un termen-cheie în limbajul specializat al ecologiei, care este suprasolicitat și în comunicarea de zi cu zi, este **a polua** – *a infecta, a vicia mediul înconjurător cu diverse*

substanțe nocive, care, utilizat în contexte aparte, capătă sens nou – *a profana, a murdări, a denatura o informație* [DEXI 2007]. Utilizarea acestui termen din vocabularul ecologic cu sens figurat în context neterminologic are ca scop să atragă atenția cititorului printr-un limbaj original și afectiv.

În cele mai dese cazuri observăm că procesul de desemantizare are loc direct sub influența unui cuvânt ce aparține altui sistem terminologic *epurare etnică, epurare religioasă* etc. asigurând condiții de reterminologizare. Acești termeni nou formați copiază un model structural și semantic ce este des întâlnit în terminologia ecologică – *epurarea apei*. Dacă în toate aceste contexte termenul discutat vine să contureze semnificații ecologice sau social-politice, în exemplul ce urmează, termenul se va impune printr-o conotație peiorativă: „La Direcția Municipală Sănătate are loc *epurarea cadrelor*” (www.noi.md).

Pe lângă migrarea termenilor ecologici în limbajul comun, se atesta destul de des și prezența lor în limbajele care caracterizează domenii relativ înrudite ecologiei. Similară este situația termenului *eroziune* care se referă la limbajul din domeniul ecologiei și cel medicinal.

Exemplele analizate de noi (*arid, a vegeta, bazin, a polua, brumă, arșiță, epurare, climat, calamitate, a defrișa, eroziune, parazit, furtună* etc.) demonstrează că determinologizarea termenilor ecologici reprezintă o deviere de sens ce apare în baza unei analogii facute de vorbitor pentru a numi concepte noi. În cele mai dese cazuri, utilizarea repetată a acestora în diferite contexte a impus înregistrarea lor în dicționare generale și de specialitate. În cadrul determinologizării termenilor ecologici observăm un proces invers terminologizării, bazat pe același principiu al analogiei. Cu atât mai mult, noile nuanțe conotative ale termenilor ecologici ce apar grație mutațiilor semantice se caracterizează prin nuanțe expresive.

În concluzie, „menționăm că termenii din limbajul ecologic, pe lângă sensul lor primar pe care îl pastrează, își atașează conotații noi îndată ce se infiltrează în alte limbaje, cum ar fi: medicină, biologie, economie, politică etc. Este necesar de accentuat că niciun context nu relevă exemple de desemantizare totală, fiecare sens conotativ nou apare ca urmare a unei analogii, și anume această analogie determină legătura dintre sensurile pe care cuvântul / termenul le posedă” [15, p.91].

În urma analizei noastre, remarcăm importanța proceselor de terminologizare, reterminologizare și determinologizare într-o limbă. Aceste două fenomene sunt o parte primordială și inevitabilă a limbajelor specializate, un inel de conexiune între ele, dar și limba generală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea efectuată în limitele tezei de față permite formularea următoarelor **concluzii generale**:

1. Terminologia ecologică se definește prin: *organizare sistemică* – unitățile ei reprezintă o multitudine de termeni ce reflectă o anumită organizare internă și sunt combinate din punct de vedere structural, semantic și funcțional; *interdependență* – ea include elemente ale terminologiei cercetate, dar și unități ce aparțin disciplinelor înrudite ecologiei, cuvinte din limba comună, precum și lexeme ce aparțin altor limbaje, toate aflându-se într-o relație și acțiune reciprocă; *mobilitate* – limbajul terminologic al ecologiei este un subsistem deschis, ceea ce permite schimbări de ordin structural și cantitativ în sistemul terminologic etc [13].

2. Studiul terminologiei ecologice pornește de la cele trei noțiuni-cheie asociate terminologiei: concept, definiție și termen. *Termenul ecologic* desemnează un concept ce aparține sistemului conceptual al ecologiei și se află într-un anumit raport cu alți termeni din același domeniu specializat. *Conceptul*, la rândul său, reprezintă o imagine mintală a unui obiect, proces sau fenomen din sfera ecologiei, nu există independent de termen, are un caracter extralingvistic și joacă un rol primordial în analiza relațiilor semantice care există între termenii din sfera ecologiei. *Definiția* delimitează un concept în raport cu alte concepte, are un rol important în organizarea și în transmiterea cunoștințelor din domeniul ecologiei, ne permite să identificăm locul pe care îl ocupă un concept în sistemul conceptual care ne vizează, în funcție de caracteristicile sale adecvate și combinatorii [14].

3. Relațiile existente între limbajul specializat al ecologiei și limba comună se caracterizează prin: deplasarea cuvintelor din limba comună în limbajul specializat ecologic, ele devenind termeni fie achiziționând un sens nou, fie prin asociere cu alte cuvinte-determinative; migrarea termenilor din limbajul ecologic în limba comună, care se soldează cu pătrunderea lexemelor terminologizate în limba comună [22].

4. Termenii ecologici au fost clasificați luând în calcul intensiunea (din punct de vedere al *conținutului* unei noțiuni) și extensiunea termenului (din punctul de vedere al *sferei* noțiunii). Aplicând criteriul intensional, terminologia ecologică înregistrează termeni: absoluți și relativi, pozitivi și negativi, simpli și compuși, abstracți și concreți; având în vedere criteriul extensional, am distins termeni individuali și generali, termeni colectivi și distributivi, termeni vagi și preciși [13].

5. Terminologia ecologică interacționează sistematic cu alte terminologii specializate și, în consecință, un număr semnificativ de termeni ecologici sunt termeni împrumutați din alte

domenii ale științei (biologie, geografie, chimie, fizică etc.) și obțin calitatea de interdisciplinari, în pofida recomandărilor generale ale unui limbaj specializat. În multe cazuri acest fapt este justificat de necesitatea de a opera cu concepte fundamentale în mai multe științe [13].

6. Comparând mecanismele de care dispune lexicul comun al unei limbi, pe de o parte, și terminologia ecologică, pe de altă parte, în sporirea sau în înnoirea inventarelor lor, am remarcat că cele două sisteme urmează aceleași căi: *internă* (derivare, compunere, conversiune) și *externă* (împrumuturi lexicale și calcuri lingvistice). În procesul analizei corpusului de termeni pe care îi vizăm, am constatat că fondul terminologiei ecologice își are originea indirectă în limbile clasice – greacă și latină, precum și în limbile internaționale, cum ar fi: engleza și franceza, iar investigarea mijloacelor de formare a termenilor ecologici presupune inerent și etimologizarea lor generală [16], [21].

7. În metalimbajul ecologic se identifică atât *afixarea* prin prefixe și sufixe tradiționale, cât și procedeul derivațional afixoidal, prin prefixoide și sufixoide. Analiza materialului faptic disponibil a demonstrat că derivarea este cea mai frecventă și productivă modalitate de a crea termeni noi. Se întâlnește la fel dubla și tripla prefixare, care admit inclusiv poziția liberă a prefixelor și prefixoidelor. Dacă în cazul prefixării asistăm la o derivare endocentrică, atunci sufixele conferă termenilor nou creați și o valoare morfologică. În funcție de criteriul semantic, se disting: nume de însușiri de persoane sau obiecte; denumiri de instrumente; termeni abstracți ce includ fenomene și acțiuni; termeni cu sens colectiv; termeni care indică proveniența locală sau originea; termeni ce exprimă procese; termeni ce exprimă ramuri sau domenii înrudite cu ecologia; denumiri de substanțe [16].

8. Procedeul *conversiunii* are loc preponderent prin substantivizarea adjectivelor sau adjectivizarea substantivelor, care pot constitui o sursă pentru o ulterioară derivare afixală.

9. O parte considerabilă de termeni ecologici are la baza formării lor procedeul *compunerii*. În cadrul acestui proces se conturează: termeni compuși, termeni-sintagmă și termeni compuși prin abreviere, fiecare din aceste trei categorii înregistrând grupuri de termeni clasificați după criteriile semantic, ortografic și structural. Ponderea acestor termeni se explică prin evoluția dinamică a domeniului ecologiei și influența limbilor străine [18].

10. Internaționalizarea disciplinelor cauzează și fluxul de termeni în limbajul ecologiei românești. Această influență se realizează preponderent prin *preluarea directă* sau *calchierea* (totală sau parțială) termenilor strict specializați. În fața imposibilității limbii receptoare de a exprima un concept nou, *împrumutul* constituie o soluție adecvată. Vorbim despre un împrumut dictat de necesitate, iar uzul va determina acceptarea sau respingerea lui ulterioară. Acceptarea masivă de împrumuturi confirmă caracterul deschis și viabilitatea lexicului limbii române.

Adaptarea termenilor din alte limbi (în cazul nostru: franceza, engleza, germana) trebuie privită ca o tendință firească de internaționalizare a vocabularului ecologic [13], [21].

11. În urma analizei relațiilor de *sinonimie*, în terminologia ecologică stabilim raporturi sinonimice între: termeni derivați de la aceeași bază; termeni derivați de la baze diferite; termen derivat și lexemoid; termen derivat și termen trunchiat; termen-sintagmă și termen abreviat; termen-sintagmă și termen ce conține un simbol alfa-numeric; doi termeni-sintagmă ce denumesc același concept; termen-sintagmă și termen-derivat sau cuvânt compus; termen împrumutat și termen autohton; termen împrumutat și termen calchiat. Luând în considerare identitatea referențială și posibilitatea de substituție a termenilor într-un text, sinonimele în cadrul terminologiei ecologice se divizează în totale și parțiale.

12. Studiul relațiilor de *opozitie* a demonstrat că acestea se manifestă sub diferite varietăți. Termenii antonimi din terminologia ecologică se grupează în serii specifice după criteriul semantic (opozitii contrare cu sau fără termeni intermediari) și după criteriul formal (omorizice și eterorizice).

13. Fenomenul *polisemiei* în cadrul terminologiei ecologice se explică prin evoluția conceptului care poate suferi schimbări și, drept urmare, unul și același termen înregistrează mai multe semnificații în diferite perioade. În acest caz contextului îi revine rolul de dezambiguizare a sensurilor. Distingem astfel cazuri de polisemie internă și externă [13].

14. Terminologia ecologică înregistrează cazuri de *omonimie* internă și externă, iar înțelegerea corectă a omonimelor se face prin adăugarea unui determinant sau cu ajutorul contextului [12].

15. *Hiponimia* constituie un alt fenomen caracteristic terminologiei discutate, ea reprezentând unul din principiile constitutive în organizarea vocabularului ecologic. Aceasta confirmă ordonarea conceptelor din domeniul ecologiei într-un sistem bine ierarhizat. Ținând cont de relațiile logice ce stau la baza sistemelor conceptuale, am constatat că relațiile hiponimice specifice terminologiei ecologice sunt generice și partitive [17].

16. O sursă importantă de termeni ecologici noi este limba comună, fapt constatat, urmărindu-se *procesul de terminologizare* a lexemelor uzuale, care se realizează prin *mutațiile semantice*, făcându-se analogie cu realitățile cotidiene. Limbajul ecologic înregistrează cazuri de metasemie similitivă bazată pe similitudinea formei, a funcției și a culorii. Metasemia implicativă se realizează după schemele: obiect – autorul / inventatorul obiectului; regiune – produs / reprezentant al ei; acțiune – rezultatul acțiunii; însușire/ proces – valoare; obiect – unitate de măsură; obiect, fenomen – aparat, dispozitiv; calitatea – obiectul care o posedă. Un rol important în crearea termenilor prin aceste procedee îl au limbile străine [23].

17. Pe lângă fenomenul terminologizării are loc și fenomenul opus – *determinologizarea*, ce rezidă în transferul și utilizarea termenului în limba comună, el pierzându-și însușirea de termen. În limbajul ecologic, termenii care se supun determinologizării sunt termeni monomembri ce dobândesc nuanțe semantice noi datorită contextului. Astfel, suntem prezenți la o nouă utilizare pragmatică a termenilor, ce deseori depășește limitele incluse în dicționare. Prin urmare, se atestă popularizarea terminologiei ecologice și dezvoltarea laturii expresive a vocabularului [15].

Problema științifică soluționată constă în abordarea analitică a sistemului terminologiei ecologice din perspectivă externă, urmărind identificarea și descrierea mecanismelor de formare a termenilor ecologici, precum și a contextului pragmatic de funcționare a lor. Cercetarea își aduce contribuția la valorificarea limbajului specializat al ecologiei românești în sincronie.

Rezultatele cercetării particularităților lexico-funcționale ale terminologiei ecologice în limba română ne permit să formulăm următoarele **recomandări** privind studiile de perspectivă:

1. Teza „Terminologia ecologică în limba română. Analiză lexical-funcțională” propune un studiu detaliat al tezaurului terminologic al domeniului ecologiei, prin urmare, rezultatele cercetării pot fi valorificate în alte studii științifice care țin de terminologie, în general, dar și de lexicul specializat al ecologiei în particular.

2. Rezultatele investigației ar putea constitui un material valoros la realizarea unui suport de curs (opțional) la disciplina *Terminologie* propusă la facultățile de filologie atât la ciclul de licență, cât și la cel de master.

3. Materialul factual pe care s-a axat cercetarea reprezintă o bază veritabilă pentru domeniul lexicografic, și poate servi drept punct de pornire pentru elaborarea dicționarilor de termeni ecologici (inclusiv plurilingve) și a altor lucrări lexicografice de specialitate.

Soluțiile propuse în procesul de cercetare și analiză a terminologiei ecologice pot servi un suport didactic complementar pentru cursul universitar de ecologie generală.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bahnaru V. Lexicologia practică a limbii române. Chișinău: Institutul de filologie al AȘM, 2013. 490 p.
2. Bidu-Vrănceanu A. Rolul lingvisticii în terminologie. În: Terminology and translation studies. Scientia Publishing House, Cluj-Napoca, 2011. p. 21-37.
3. Busuioc I. Introducere în terminologie. 2003.
<http://ebooks.unibuc.ro/filologie/terminologie/index.htm>. (vizitat: 31. 07. 2013).
4. Cabré T. M. La terminologie. Theorie, methode et applications. Paris: Armand Colin, 1998. 322 p.
5. Coteanu I. Terminologia tehnico-științifică. În: Terminologia tehnico-științifică, 1990, vol. 2, p. 95-103.
6. Druță I. Dinamica terminologiei românești sub impactul traducerii. Chișinău: CEP USM, 2013. 335 p.
7. Fițiu A. Ecologie și Protecția Mediului. Cluj Napoca: Editura Academic Press, 2003. 155 p.
8. Galisson R. Recherche de lexicologie descriptive. Banalisation lexicale. Paris: Nathan, 1978. 432 p.
9. Graur Al., Avram M. Formarea cuvintelor în limba română. București: Editura Academiei, 1978, vol. II. 383 p.
10. Graur Al., Avram M. Formarea cuvintelor în limba română. București: Editura Academiei, 1989. vol. III. 190 p.
11. Graur Al., Avram M. Formarea cuvintelor în limba română. București: Editura Academiei, 1970, vol. I. 329 p.
12. Macovei D. Termenii ecologici: clasificări și raporturi logice. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Umanistice”, Chișinău, 2013, nr. 10 (70), p. 43-46, categorie C.
13. Macovei D., Duhlicher O. Aspecte ale terminologiei ecologice. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Umanistice”, Chișinău, 2012, nr. 4 (54), p. 91-93, categorie C.
14. Macovei D., Hanganu A. Relația concept - definiție – termen ca element de bază al studiului terminologic. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Umanistice”, Chișinău, 2013, nr.10 (70), p. 37-42, categorie C.
15. Macovei D. Determinologizarea termenilor ecologici – analiză lexico – funcțională. În: Philologia, Chișinău, 2016, nr. 3-4, Chișinău, 2016, p. 86-93, categorie C.

16. Macovei D., Manolache C. Derivarea – mecanismul și tipurile ei structurale în sfera terminologiei ecologice. În: Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului superior la cerințele pieții muncii. Conferință internațională, 12 martie, 2016. Chișinău: CEP USM, 2016, p. 163-169.
17. Macovei D. Fenomenul hiponimiei în terminologia ecologică. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Materialele Conferinței Științifice Internaționale a Doctoranzilor. 10 martie, 2015. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2015, p.126.
18. Macovei D. Unele aspecte privind clasificarea termenilor ecologici. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Materialele Conferinței Științifice Internaționale a Doctoranzilor. Teze. Chișinău, 2014. Chișinău: Artpoligraf, 2014, p.75.
19. Macovei D. Terminology of the 20th century: schools and trends. În: APLE Annual Conference Materials. Excellence and Novelty in Teaching English. April 20, 2013. Chișinău: CEP USM, 2013, p. 69-71;
20. Macovei D., Duhlicher O. Some facts about terminology: term and concept. În: APLE Annual Conference Materials. Innovations and challenges in teaching English. May 12, 2012. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 65-67.
21. Macovei D. Formarea terminologiei ecologice românești. În: Probleme actuale de lingvistică. Materialele simpozionului științific cu participare internațională. Chișinău, 15-16 mai 2015. In memoriam Acad. Nicolae Corlăteanu, 100 ani de la naștere. Chișinău: CEP USM, 2015, p.367-373.
22. Macovei D. Common Language versus ecological terminology: relations and differences. În: Epoca marilor deschideri: rolul limbilor și al literaturilor în societatea pluralistă. Colocviu cu participare internațională. Chișinău, 27-28 martie 2015. Chișinău: CEP USM, 2015, p.392-395.
23. Macovei D. Metonimia conceptuală ca mijloc de formare a tezaurului terminologic al ecologiei. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor (cu participare internațională), ediția a V-a. Chișinău, 2016. Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2016, p.136-139.
24. Marin D. I. Ecologie și protecția mediului. București, 2010.
http://www.academia.edu/18681373/Ecologie_si_protectia_mediului_-_suport_curs_ID-Doru_Ioan_MARIN. (vizitat: 26. 03. 2016).

25. Maxim A. Ecologia și protecția mediului. Cluj Napoca, 2008.
<http://documents.tips/documents/curs-de-ecologie-si-protectia-mediului.html>. (vizitat: 26.03.2016).
26. Pitar M. Manual de terminologie și terminografie. Timișoara: Mirton, 2009. 180 p.
27. Stoichițoiu-Ichim A. Vocabularul limbii române actuale. București: BIC ALL, 2007. 160 p.
28. Toma E., Limbajul științific românesc la începutul epocii moderne (secolele XVIII - XIX). București: Editura Universității din București, 2003. 306 p.

SURSE PENTRU CORPUSUL DE ANALIZĂ:

Dicționare:

- DEX 2009 = Dicționar explicativ al limbii române. București: Academia Română, Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- DEXI 2007 = Dicționar explicativ ilustrat al limbii române. Chișinău: Gunivas. 2007. 2240 p.
- EE 2010 = Dediu I. Enciclopedie de ecologie. Chișinău: Știința, 2010. 836 p.

Publicații periodice:

- MA = Mediul ambiant. Chișinău, 2006 -2015.

Surse electronice:

- www.partidulverde.ro
www.adevărul.ro
www.noi.md
www.jurnalul.ro

ADNOTARE

Macovei Dorina. *Terminologia ecologică în limba română. Analiză lexical-funcțională.*
Teză de doctor în filologie, Chișinău 2018.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 209 de titluri, 129 de pagini (text de bază), declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

Rezultatele obținute au fost reflectate în 12 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: termen, terminologie, concept, limbaj specializat, context, terminologizare, determinologizare, relație semantică, formarea termenilor etc.

Domeniul de studiu: Terminologie

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a sistemului terminologic din domeniul ecologic al limbii române, în identificarea și analiza particularităților formării lui.

Scopul urmărit presupune realizarea următoarelor **obiective:**

1. examinarea problemei referitoare la statutul lingvistic al termenului ecologic;
2. evidențierea căilor de formare a sistemului terminologic al ecologiei;
3. determinarea mijloacelor și modalităților de formare a unităților terminologice;
4. analiza particularităților lexico-funcționale ale terminologiei ecologice;

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării este determinată de faptul că terminologia ecologică este studiată din perspectivă externă, sunt determinate căile și sursele de formare a ei, se descrie specificul proceselor lexico-semantice și caracteristicilor structural-gramaticale, tipurile structurale și modalitățile de formare a termenilor ecologici.

Problema științifică importantă soluționată constă în abordarea analitică a sistemului terminologiei ecologice din perspectivă externă, urmărind identificarea și descrierea mecanismelor de formare a termenilor ecologici, precum și a contextului pragmatic de funcționare a lor.

Importanța teoretică. În procesul cercetării este analizat aspectul lexico-funcțional al sistemului terminologic al ecologiei, este urmărită relația cu alte sisteme terminologice, sunt stabilite caracteristicile semantice și structurale ale terminologiei ecologice românești. Lucrarea deschide noi perspective pentru codificarea în continuare a termenilor ecologici.

Valoarea practică a lucrării constă în faptul că rezultatele obținute vor putea fi utilizate în procesul cercetării terminologiei științifice, în predarea cursurilor de lexicologie și de terminologie la facultățile filologice, în activitatea lexicografică și, în particular, la elaborarea dicționarelor ecologice bilingve și explicative, precum și a lucrărilor științifice de terminologie și terminografie.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele demersului au fost prezentate în publicații și comunicările științifice prezentate în cadrul unor conferințe naționale și internaționale.

АННОТАЦИЯ

Маковой Дорина. *Экологическая терминология в румынском языке. Лексико-функциональный анализ.* Диссертация на соискание ученой степени доктора филологических наук по специальности, Кишинэу, 2018.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы, библиография из 209 наименований, 129 страниц, декларация об ответственности, CV автора.

Полученные результаты были изложены в 12 научных работах.

Ключевые слова: термин, терминология, концепт, специализированный язык, контекст, терминологизация, детерминологизация, семантическое отношение, терминообразование.

Область исследования: Терминология

Цель работы состоит в комплексном исследовании экотерминологической системы румынского языка, демонстрации и анализа особенностей ее формирования.

Поставленная цель предполагает реализацию следующих **задач:** изучение вопроса о лингвистическом статусе экологического термина; выявление путей формирования экотерминологической системы; анализ лексико-функциональных особенностей экологической терминологии; определение средств и порядка формирования экотерминологических единиц.

Научная новизна и оригинальность исследования обусловлена тем, что объектом специального лингвистического анализа выбрана экологическая терминология, определены пути и источники ее формирования, описываются специфика лексико-семантических процессов и структурально-грамматических характеристик, структурные типы и особенности формирования экологических терминов.

Разработанная научная проблематика состоит в выявлении путей формирования единиц терминологической системы и их функциональности в различных контекстах.

Теоретическая значимость. В процессе исследования проанализирована экотерминологическая система, прослежена связь с другими терминологическими системами.

Практическая значимость работы состоит в том, что полученные результаты могут быть использованы в процессе исследования научной терминологии, в преподавании курсов лексикологии и терминологии студентам филологических факультетов, в лексикографической деятельности, в частности при разработке двуязычных и толковых словарей, как и научных работ по терминологии и терминографии.

Внедрение научных результатов. Результаты диссертации были внедрены при разработке научных докладов, представленных в рамках некоторых национальных и международных конференций.

ABSTRACT

Dorina Macovei. *The ecological terminology in the Romanian language. A lexical-functional analysis.* PhD thesis in philology, Chişinău, 2018.

The structure of the thesis: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, references made up of 209 sources, 129 pages of the basic text.

The results are published in 12 scientific articles.

Keywords: term, terminology, concept, specialized language, context, terminologization, determinologization, semantic relation, term formation etc.

Field of study: terminology.

The purpose of the research is the investigation of the specialized language of the ecology in the Romanian language, highlighting and analyzing its peculiarities.

The goal involves the following objectives:

- 1) to examine the linguistic status of the ecological term;
- 2) to show the ways of term formation;
- 3) to analyze the lexical and functional peculiarities of the ecological terminology;
- 4) to find out the means and methods of forming the ecological units.

The scientific novelty and originality is supported by the fact that the object of the linguistic analysis is the ecological terminology, thus the ways and sources of its formation are investigated. The present paper contains a detailed description of the ecological units from the perspective of semantic and structural analysis.

The important scientific problem solved in the investigated area consists in determining the ways of forming the units of the ecological terminology and their functionality in different contexts.

The theoretical value. The thesis paper presents an attempt to analyze the ecological terminology for the first time, identifying the relation with other related terminological systems. The work opens new perspectives for a further encoding of ecological terms.

The practical value of the work lies in the fact that the obtained results may be used in exploring the scientific terminology, in teaching lexicology and terminology courses, in lexicographical activities, especially in compiling ecological bilingual and special dictionaries.

The practical value. The results were implemented in scientific presentations at national and international conferences and different scientific articles.

MACOVEI DORINA

**TERMINOLOGIA ECOLOGICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ.
ANALIZĂ LEXICAL-FUNCȚIONALĂ**

Specialitatea 621.04 – Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate; traductologie (limba română)

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 7.06.2018.

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar.: 1,95.

Formatul hârtiei 60x84 1/16.

Tiraj 30 ex.

Comanda nr. 74/18

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
Str. Al. Mateevici, 60. Chișinău, MD 2009